

แนวทางการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียน
สอนคนตาบอดในประเทศไทย

GUIDELINES FOR PROVIDING MUSIC THERAPY SERVICES FOR INDIVIDUALS
WITH VISUAL IMPAIRMENTS IN SCHOOLS FOR THE BLIND IN THAILAND

Received: June 28, 2024

Revised: August 4, 2024

Accepted: December 15, 2024

พิมพ์พญา อ่วมศรี¹, นีร เตรัตนชัย² และ นัทธี เชียงชนะนา³

Pimpaya Uamsri¹, Nion Tayrattanachai² and Natee Chiengchana³

¹นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีบำบัด วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาดนตรีบำบัด วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

^{1,2,3}College of Music, Mahidol University Salaya Campus, 73170 Thailand

¹Corresponding author, Email: e-mail: pim_pimpaya@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย เพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักดนตรีบำบัดในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น และพัฒนาแนวทางในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย โดยสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทยและนักดนตรีบำบัด รวมทั้งสิ้น 16 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบอุปนัย เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาแนวทางการให้บริการ จากผลการสัมภาษณ์พบว่าบุคลากรในโรงเรียนเล็กเห็นว่าดนตรีบำบัดนั้นมีประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะด้านการฟัง อารมณ์ สมาธิ และพฤติกรรม ส่วนนักดนตรีบำบัดที่มีประสบการณ์ในการให้บริการดนตรีบำบัดกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้ให้สัมภาษณ์ว่า เป้าหมายในการให้บริการดนตรีบำบัดกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้น ได้แก่ เป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะด้านการฟัง อารมณ์ และคุณภาพชีวิต โดยส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการแบบเดี่ยว และมีการว่าจ้างนักดนตรีบำบัดทั้งแบบประจำที่มีสวัสดิการ และแบบอิสระที่ได้รายได้มากกว่าแต่ไม่ได้รับสวัสดิการ โดยผลจากการพัฒนาแนวทางพบว่ามียังมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) การให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น มีกระบวนการรับเข้าส่งต่อผู้รับบริการ ประเมินผล ตั้งเป้าหมาย และรูปแบบการให้บริการ 2) การทำงานร่วมกันระหว่างนักดนตรีบำบัดและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3) วิชาชีพดนตรีบำบัดที่ประกอบไปด้วยการว่าจ้าง ค่าตอบแทน และสวัสดิการ

คำสำคัญ: แนวทางการให้บริการ, ดนตรีบำบัด, ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น, โรงเรียนสอนคนตาบอด

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the environmental condition and the neediness of the executives and the teachers about providing music therapy services and sessions for people with visual impairments in schools for the blind in Thailand, the experience of the music therapists in providing music therapy for people with visual impairments, and develop guidelines for music therapy services for people with visual impairments in schools for the blind in Thailand. The steps included interviewing 16 people comprising personnel in three schools for the blind in Thailand and three music therapists who have experience with blind people. An inductive analysis would be conducted to develop guidelines based on the results. The results of the interviews with personnel from schools for the blind agreed that music therapy was beneficial for people with visual impairments in enhancing and developing their listening skills, emotions, and behavior. The results of the interviews with the music therapists revealed that their objective was to offer music therapy services that improve listening skills, emotion, and quality of life. The services provided are individually modeled. Full-time employees had better welfare benefits based on their occupation, while freelancers received higher compensation but no welfare benefits. The development of guidelines for music therapy services for individuals with visual impairments in schools for the blind in Thailand involved three parts: 1) Music therapy services; was the process for referrals, evaluation, setting goals, and providing services were all part of the process for music therapy services. 2) Collaborating with the music therapist and multidisciplinary team. 3) Occupation in music therapy consisted of employment, compensation, and welfare benefits.

Keywords: Music Therapy, Guidelines for Services, Visual Impairments, School for The Blind

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง ผู้ที่มีการมองเห็นไม่เทียบเท่ากับบุคคลทั่วไป โดยเกิดจากการสูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการมองเห็นมาก จนต้องใช้สื่อสัมผัสและสื่อเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดี เมื่อแก้ไขแล้ว ระดับความชัดจะอยู่ระหว่าง 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) จนถึงไม่สามารถรับรู้เรื่องแสงได้ และ 2) คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็น แต่ยังสามารถอ่านอักษรพิมพ์ขยายใหญ่ ด้วยอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หากวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 18 (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 (20/70) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การมองเห็นนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะในการดำรงชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนที่จากที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งอย่างแม่นยำ มนุษย์นั้นต้องอาศัยการใช้การเห็นในการ

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

คาดคะเนตำแหน่งของสถานที่ที่จะไป และทราบระยะทางระหว่างตำแหน่งที่ตั้งทั้งสองแห่ง เพราะฉะนั้นการมองเห็นจึงถือเป็นเรื่องสำคัญในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นมีข้อจำกัดในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านการมองเห็น ดังนั้นการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ที่ช่วยชดเชยการรับรู้ผ่านการเห็นจึงมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ทักษะการฟัง การใช้ชีวิตประจำวัน การสร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การทราบตำแหน่งที่มาของเสียง การแยกแยะเสียง รวมถึงทักษะทางสังคม และการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งดนตรีบำบัดถือเป็นศาสตร์หนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาทักษะดังกล่าวได้ (Long & Giudice, 2010; LaVenture, 2007; Adamek & Darrow, 2018)

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าดนตรีบำบัดสามารถพัฒนาผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้หลากหลายด้าน เช่น ทักษะด้านการฟัง ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการใช้ดนตรีเป็นสัญลักษณ์เพื่อบอกตำแหน่งของสถานที่ต่าง ๆ เพื่อฝึกให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถทราบตำแหน่งและแยกแยะสถานที่ได้ รวมไปถึงสามารถเดินทางไปยังตำแหน่งที่ตนต้องการได้อย่างถูกต้อง (Uslan & De L'Aune, 1983) และยังมีงานวิจัยที่ใช้กิจกรรมดนตรีบำบัด ประกอบไปด้วยการเล่นดนตรี การร้องเพลง การเคลื่อนไหวร่างกาย รวมไปถึงการเคลื่อนที่ไปตามแหล่งกำเนิดเสียงเพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถแยกแยะเสียงต่าง ๆ และทราบถึงตำแหน่งของแหล่งกำเนิดเสียงได้ (Robb, 2003) และในการพัฒนาทักษะทางสังคม พบว่ามีการใช้ดนตรีบำบัดเพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่มีความรู้สึกในแง่ลบกับตนเอง กลับมามองเห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความมั่นใจในตนเอง และสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ (Dauber, 2011)

จากงานวิจัยจากต่างประเทศ พบว่า ประเทศอิหร่านมีการใช้ดนตรีบำบัดกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว และช่วยให้สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ (Hashemian et al., 2015) และที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการใช้ดนตรีบำบัดกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่ปลีกตัวออกจากสังคม เพื่อลดพฤติกรรมการปลีกตัวและสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้น (Metell & Stige, 2016) อีกทั้งยังมีการให้บริการดนตรีบำบัดด้วยการเล่นดนตรีแบบต้นสดตามทฤษฎี “Creative Music Therapy” ของ Nordoff และ Robbins พบว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อนร่วมชั้นได้ดีมากขึ้น (Bruscia, 1991) นอกจากนี้ยังมีการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียน โดยนำดนตรีไปใช้ร่วมกับการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ เช่น ใช้ดนตรีบำบัดไปผสมผสานกับสอนการเขียนและอ่านอักษรเบรลล์ เป็นต้น (Kahler et al., 2018) ซึ่งสำหรับประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีมีการให้บริการดนตรีบำบัดในโรงเรียน มีเพียงการจัดการเรียนการสอนดนตรี ซึ่งอยู่ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานในหมวดวิชาศิลปะเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย และเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นเพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องแนวทางการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย โดยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงอุปนัย เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

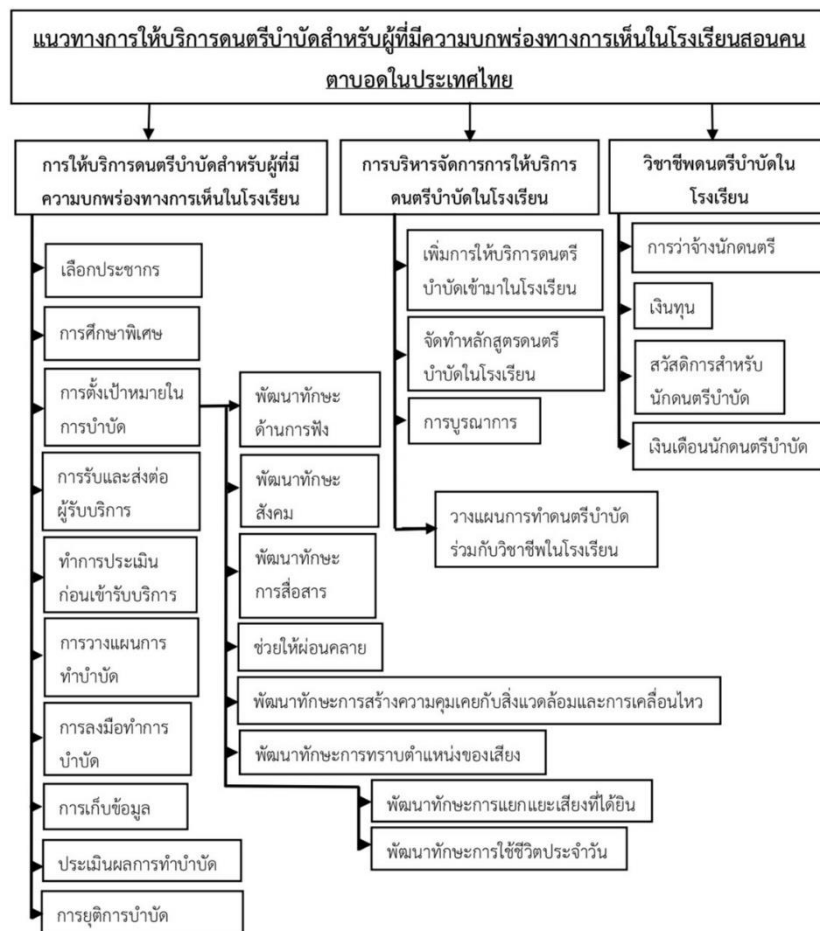
ซึ่งทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย และศึกษาประสบการณ์ของนักดนตรีบำบัดที่มีประสบการณ์ในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น เพื่อนำไปจัดทำแนวทางที่มีประสิทธิภาพให้ผู้ที่ต้องการนำแนวทางนี้ไปใช้ในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ทั้งหมด 3 หัวข้อ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักดนตรีบำบัดในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูแนะแนวหรือครูที่ให้คำปรึกษา ครูสอนทักษะการสร้างความรู้ความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและการเคลื่อนไหว และครูสอนดนตรีในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย จำนวน 13 คน และนักดนตรีบำบัดที่มีประสบการณ์ในการให้บริการสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในประเทศไทย จำนวน 3 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากบุคลากรในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทยและนักดนตรีบำบัด และเพื่อนำเสนอแนวทางในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการมุ่งเน้นการศึกษาสภาพความจริงที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและปรากฏการณ์ที่สนใจ โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมงานวิจัยทั้งหมด โดยจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ หรือปัญหาที่อยู่ภายใต้หัวข้อที่กำลังศึกษา โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลเองทั้งหมด และการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์และตีความหมายจากประสบการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมวิจัย (Creswell, 2014)

ขั้นตอนการวิจัย ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย
- 2) สัมภาษณ์นักดนตรีบำบัดที่มีประสบการณ์ในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น เพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักดนตรีบำบัดในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- 3) พัฒนาและนำเสนอแนวทางการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย

กลุ่มเป้าหมาย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ผู้บริหารและครูจากโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย จำนวน 16 คน จากโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทยจำนวน 3 แห่ง ประกอบไปด้วย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูแนะแนวหรือครูที่ให้คำปรึกษา ครูสอนทักษะการสร้างความรู้ความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและการเคลื่อนไหว และครูสอนดนตรี โดยผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์แต่ละท่านต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้บริหารหรือครูในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย มีความเข้าใจในความต้องการของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นและมีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

2) นักดนตรีบำบัดที่มีประสบการณ์ในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวน 3 คน โดยผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์แต่ละท่านต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาดนตรีบำบัด และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นมาแล้วเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูแนะแนวหรือครูให้คำปรึกษา การสร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและการเคลื่อนไหว และครูสอนดนตรีจากโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย และนักดนตรีบำบัดที่มีประสบการณ์ในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น

2) แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ใช้เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างแนวทางที่พัฒนาขึ้นมากับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ แล้วนำข้อมูลนั้นมาปรับปรุงต่อไป

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสัมภาษณ์มาจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้เข้าร่วมงานวิจัยทั้งหมด โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์นั้นเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมวิจัย และนำแบบสัมภาษณ์นี้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมเป็นผู้ตรวจสอบ

2) แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมิน ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังต่อไปนี้

+1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

-1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องตามสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้แต่ละข้อจะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาของ (Waltz, C. F., Strickland, O. L., & Lenz, E. R., 2010) ซึ่งว่าค่า IOC รายข้อควรอยู่ 0.75 หรือมากกว่า ผลการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของแนวทางที่พัฒนาขึ้น ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยนำข้อสรุปที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแนวทางให้สมบูรณ์ที่สุด

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลข 2022/145.1710 โดยผู้วิจัยจะทำการปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด มีเพียงผู้วิจัยและคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์เท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัยได้ นอกจากนี้ข้อมูลทั้งหมดจะถูกลบออกหลังจากการงานวิจัยเสร็จสิ้น และผู้เข้าร่วมสามารถถอนตัวจากวิจัยได้ตลอดเวลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ เป็นการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือวิจัยในลักษณะแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีข้อคำถามเฉพาะในแต่ละผู้เข้าร่วมวิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) ศึกษาสภาพและความต้องการของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1) จัดทำและส่งจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูไปยังโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทยทั้ง 3 แห่ง

1.2) ติดต่อประสานงานกับทางเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทยทั้ง 3 แห่ง เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการสัมภาษณ์

1.3) นัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายผ่านทางบุคลากรที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนสอนคนตาบอดให้เป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างผู้วิจัยกับผู้บริหารและครู

1.4) ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู โดยทำการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความสำคัญของดนตรีบำบัดต่อผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น และ 2) เป้าหมายของดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยทำการสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรม ZOOM เป็นรายบุคคล ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 45 – 60 นาที และทำการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ โดยทำการขออนุญาตก่อนทำการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

1.5) ทำการถอดเทปสัมภาษณ์และตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้พร้อมกับการนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2) ศึกษาประสบการณ์ของนักดนตรีบำบัดในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1) สอบถามข้อมูลในกลุ่มนักดนตรีบำบัดในประเทศไทย (MT Thailand) เกี่ยวกับนักดนตรีที่มีประสบการณ์ในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น

2.2) ทำการติดต่อขอสัมภาษณ์และทำการนัดหมายนักดนตรีบำบัดที่มีประสบการณ์ในการให้บริการดนตรีบำบัดกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นตามที่ได้ข้อมูลมา

2.3) ทำการสัมภาษณ์นักดนตรีบำบัด โดยทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ 1) เป้าหมายในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น 2) รูปแบบการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น 3) วิชาชีพดนตรีบำบัด โดยทำการสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรม ZOOM เป็น

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

รายบุคคล ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 45 – 60 นาที และทำการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ โดยทำการขออนุญาตก่อนทำการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

2.4) ทำการถอดเทปสัมภาษณ์และตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้พร้อมกับการนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3) กระบวนการพัฒนาแนวทางการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) การร่างแนวทาง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันกับข้อมูลจากการรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงดำเนินการร่างแนวทางการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย

3.2) การประเมินแนวทาง เมื่อจัดทำแนวทางสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างแนวทางดังกล่าวละวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการถอดเทปจากบทสัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย ด้วยการฟังและบันทึกได้เป็นข้อมูลเอกสาร

2) ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจำแนกเป็น 3 หมวดหมู่ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น การทำงานร่วมกันระหว่างนักดนตรีบำบัดและบุคลากรในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย และวิชาชีพดนตรีบำบัดในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย

3) ผู้วิจัยทำการตีความและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา จากนั้นจึงนำไปสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาแนวทางในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย

4) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาแนวทาง โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งแต่ละข้อต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 เท่านั้น จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มาวิเคราะห์เพื่อจัดกระทำแนวทางในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ผลการศึกษาสภาพและความต้องการการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูมีความเห็นเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นอยู่ 2 ประเด็น ได้แก่

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

1) ความสำคัญของดนตรีบำบัดต่อผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น ซึ่งผู้บริหารและครูมีความเห็นว่าดนตรีบำบัดมีความสำคัญในการเสริมสร้างด้านอารมณ์ กล่าวคือดนตรีบำบัดสามารถช่วยในการปรับอารมณ์ของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้กลับมาอยู่ในสภาวะที่พร้อมต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ สามารถช่วยให้ผ่อนคลาย และลดความเครียดได้ ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ดนตรีบำบัดนั้นสามารถช่วยกล่อมเกลาคิดใจของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้เขาผ่อนคลายลงมาได้ และช่วยให้เขาสามารถปรับอารมณ์ของตัวเองให้อยู่ในจุดที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ค่ะ”

(ครูผู้สอน 1)

ไม่ใช่เพียงด้านอารมณ์เท่านั้น ผู้บริหารและครูยังมีความเห็นว่าดนตรีบำบัดมีความสำคัญในการพัฒนาสมาธิของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นด้วย ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้าวันไหนนักเรียนไม่มีสมาธิหรือไม่จดจ่อก็นำเอาดนตรีมาช่วยค่ะ ให้เขาได้ฟังดนตรีและทำสมาธิก่อนเรียน อันนี้จะช่วยให้เขามีสมาธิขึ้นได้ค่ะก็เลยคิดว่าดนตรีบำบัดน่าจะมีความสำคัญในเรื่องนี้ค่ะ”

(ครูผู้สอน A)

อีกทั้งผู้บริหารและครูยังเห็นความสำคัญในการใช้ดนตรีบำบัดเพื่อปรับพฤติกรรมของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ดนตรีบำบัดนี้เอามาช่วยปรับพฤติกรรมได้นะ การเล่นดนตรี ฟังดนตรี มันช่วยกล่อมเกลาคิดใจ เหมาะที่จะมาใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากใจร้อนก็เย็นลง กลายเป็นเด็กดีได้”

(ครูผู้สอน F)

นอกจากนี้ผู้บริหารและครูยังเห็นความสำคัญว่าดนตรีบำบัดนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาการฟังของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้ ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ดนตรีมันก็ต้องอาศัยการฟัง ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นก็ต้องใช้การฟังเป็นหลัก ถ้าฟังดนตรีได้ดีก็น่าจะช่วยในการแยกแยะเสียงต่าง ๆ ได้ เลยคิดว่าสำคัญกับการฟัง”

(ครูผู้สอน E)

2) เป้าหมายของดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้บริหารและครูได้ลงความเห็นว่าง่าเป้าหมายด้านการฟังถือเป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญ เนื่องจากผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้นต้องใช้ทักษะด้านการฟังแทนการมองเห็นในการดำรงชีวิต ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เป้าหมายในการพัฒนาทักษะด้านการฟังเหมาะสมมากกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น ถ้าฟังเก่ง ก็จะแยกแยะเสียงต่าง ๆ ได้ อย่างเสียงรถ เสียงอะไรต่าง ๆ จะได้ดำรงชีวิตได้ง่ายขึ้น”

(ครูผู้สอน F)

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

ส่วนอีกเป้าหมายที่มีความสำคัญต่อผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ เป้าหมายด้านอารมณ์ เนื่องจากอารมณ์นั้นมีผลต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ หากมีอารมณ์ที่ดีก็จะสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้นไปด้วย ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เป้าหมายด้านอารมณ์นั้นสำคัญ เพราะเมื่อมีอารมณ์ที่ดีก็จะพร้อมเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ทำให้สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ได้”

(ผู้บริหาร A)

2. ประสบการณ์ของนักดนตรีบำบัดในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น จากการสัมภาษณ์นักดนตรีบำบัดที่มีประสบการณ์ในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น พบว่ามีการกล่าวถึงทั้งหมด 3 ประเด็น ดังนี้

1) เป้าหมายในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น นักดนตรีบำบัดได้ให้สัมภาษณ์ว่าเป้าหมายด้านการฟังถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญต่อผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น เนื่องจากการฟังช่วยให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถแยกแยะเสียงต่าง ๆ ได้ ทำให้สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เป้าหมายด้านการฟังสำคัญมาก เพราะทำให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นเอาตัวรอดได้ ใช้ชีวิตได้ โดยไม่ต้องพึ่งพิงคนอื่นมากนัก”

(นักดนตรีบำบัด B)

จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นว่าทักษะการฟังนั้นมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นมาก จึงทำให้เป้าหมายการใช้ชีวิตประจำวันนั้นได้ถูกกล่าวถึงด้วย ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“การสร้าง Awareness ให้กับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น รวมถึงการนำดนตรีบำบัดไปช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นมาก จึงควรตั้งเป้าหมายด้านการใช้ชีวิตประจำวันด้วย”

(นักดนตรีบำบัด A)

เป้าหมายต่อมาที่กล่าวถึง คือ เป้าหมายด้านอารมณ์ นักดนตรีบำบัดมีความคิดเห็นว่าเป้าหมายด้านอารมณ์นั้นสำคัญต่อการเรียนรู้ เมื่อทำการปรับอารมณ์ให้กับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้กลับมาสู่สภาวะที่ดีแล้ว จะทำให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“หากผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นจะต้องเรียนรู้หรือพัฒนาทักษะอะไรก็ตาม จะต้องมามีอารมณ์ที่อยู่ในสภาวะปกติหรือสภาวะที่พร้อมต่อการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นเป้าหมายด้านอารมณ์จึงเป็นอีกเป้าหมายที่มีความสำคัญ”

(นักดนตรีบำบัด C)

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งทำให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้นเห็นคุณค่าในตัวเอง และมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

“สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น เราควรตั้งเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิต โดยเริ่มจากการทำให้เขาเกิดความมั่นใจในตัวเอง เห็นข้อดีของตัวเอง ทำให้เห็นว่าแม้เขาจะสูญเสียการมองเห็นไป แต่เขายังมีศักยภาพอื่น ๆ ที่ดีในตัวเขา”

(นักดนตรีบำบัด A)

2) รูปแบบการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น จากการสัมภาษณ์นักดนตรีบำบัด พบว่าการให้บริการดนตรีบำบัดมักทำในรูปแบบเดี่ยว เพราะการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นต้องมีการสัมผัสระหว่างนักดนตรีบำบัดและผู้รับบริการ และต้องมีการระมัดระวังอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นเป็นพิเศษเนื่องจากผู้รับบริการไม่สามารถมองเห็นได้ และยังมีข้อจำกัดด้านสถานที่ร่วมด้วย ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ส่วนใหญ่แล้วจะจัดเป็น Setting แบบเดี่ยว เนื่องจากต้องระมัดระวังเป็นพิเศษในเรื่องของอุบัติเหตุ และต้องใช้การสัมผัสแทนการใช้การมองเห็น และอีกอย่างคือสถานที่ที่เหมาะสมกับการทำบำบัดเดี่ยวมากกว่า”

(นักดนตรีบำบัด C)

โดยกิจกรรมที่ใช้ในการให้บริการนั้นใช้เป็นการเล่นดนตรีสด เน้นใช้กิจกรรมที่อาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักดนตรีบำบัดกับผู้รับบริการ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรี ร้องเพลง หรือขยับร่างกายด้วยกัน โดยในกิจกรรมเน้นการใช้ประสาทสัมผัสเป็นหลัก เป็นต้น โดยเครื่องดนตรีที่ใช้ในการทำกิจกรรมดนตรีบำบัดนั้นมักใช้เครื่องดนตรีที่มีขนาดเล็กเป็นหลัก เช่น แอนด์เบลล์ เซกเกอร์ หรือใช้เครื่องที่มีขนาดใหญ่ไปเลย เช่น กลอง กีตาร์ เปียโน เพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถจับได้อย่างถนัด โดยกิจกรรมต้องไม่ยากเกินไป และเพลงที่ใช้ต้องเป็นเพลงที่ผู้รับบริการมีความคุ้นชิน ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ตอนทำ Session ส่วนมากจะใช้ดนตรีสด โดยกิจกรรมจะเน้นการใช้ Sensory ที่เหลือทั้งหมดของเขาในการทำกิจกรรม โดยเน้นขยับร่างกาย ร้องเพลง และการเล่นดนตรี โดยเครื่องดนตรีจะเน้นเป็นเครื่องดนตรีที่จับถนัดมือ หรือเป็นเครื่องที่มีขนาดเล็กหน่อย อย่างเช่น แอนด์เบลล์ หรือ เซกเกอร์ หรือใช้เครื่องดนตรีที่มีผิวสัมผัสที่ใหญ่ไปเลย เช่น กลอง กีตาร์ เปียโน ที่สำคัญคือกิจกรรมที่ใช้จะต้องไม่ยากเกินไป และเป็นเพลงที่ผู้รับบริการชอบละคุ้นชิน”

(นักดนตรีบำบัด A)

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการฟัง โดยให้ผู้รับบริการฟังและแยกแยะเสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ รวมถึงแยกแยะตำแหน่งของจุดกำเนิดเสียงด้วย ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“รูปแบบกิจกรรมก็มี Sound Localization ด้วย โดยให้ผู้รับบริการสามารถ Locate ได้ว่าเสียงมาจากตรงไหน ซ้ายหรือขวา หรือห่างไกลไปแค่ไหน โดยนักดนตรีบำบัดจะใช้การเล่นดนตรีโดยเปลี่ยนตำแหน่งแล้วให้ผู้รับบริการตอบ และมีการให้แยกแยะเสียงเครื่องดนตรีโดยนักดนตรีบำบัดจะเล่นให้ฟังแล้วให้ผู้รับบริการตอบว่าเครื่องที่เล่นอยู่นั้นเป็นเสียงของอะไร เพื่อให้เขาฝึกแยกแยะเสียงต่าง ๆ ได้”

(นักดนตรีบำบัด C)

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

3) วิชาชีพนวดนตรีบำบัด จากการสัมภาษณ์นักดนตรีบำบัด พบว่าการว่าจ้างนั้นมีทั้งการว่าจ้างประจำ โรงพยาบาล หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น และการว่าจ้างแบบอิสระผ่านผู้ปกครองโดยตรง โดยการว่าจ้างในแต่ละรูปแบบนั้นมีค่าตอบแทนที่ต่างกัน แต่นักดนตรีบำบัดทุกท่านก็พึงพอใจกับค่าตอบแทนที่ตนได้รับ ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“หน่วยงานรัฐบาลเป็นผู้ว่าจ้างครับ เป็นพนักงานประจำโดยเงินเดือนที่ได้รับก็ถือเป็นเรตทั่วไปตามที่พนักงานประจำได้รับ ก็โอเคเลย เพราะมีสวัสดิการด้วย”

(นักดนตรีบำบัด A)

“ผู้ปกครองเป็นคนว่าจ้างค่ะ ไปให้บริการดนตรีบำบัดที่บ้าน ได้รับค่าบริการเป็นรายชั่วโมง โดยได้ค่าชั่วโมงตามที่ตกลงกันไว้ซึ่งก็เป็นราคาที่รวมค่าเดินทางแล้ว เลยถือว่าพอใจมากค่ะ”

(นักดนตรีบำบัด B)

ส่วนสวัสดิการนั้นมีความแตกต่างกันระหว่างผู้ที่เป็นพนักงานประจำและผู้ทำงานแบบอิสระ โดยผู้ที่เป็นพนักงานประจำในหน่วยงานรัฐบาลได้รับสวัสดิการ แต่ผู้ทำงานแบบอิสระนั้นไม่มีสวัสดิการใด ๆ ดังข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“พอเป็นพนักงานประจำในโรงพยาบาลรัฐก็มีสวัสดิการโดยทั่วไป มีประกันสังคม มีวันหยุด มีสิทธิ์การรักษาของตัวเอง และกับพ่อแม่ในยามป่วย มีทุนการศึกษา สามารถขอทุนไปงานประชุมที่ต่างประเทศได้ มีบสนับสนุนในการซื้ออุปกรณ์เครื่องดนตรีรวม ๆ แล้วก็ Cover นะ”

(นักดนตรีบำบัด A)

“เพราะว่าเป็นนักดนตรีบำบัดอิสระ ก็เลยไม่มีสวัสดิการอะไร แต่ก็ถือว่าได้รายได้ที่สูงกว่าพนักงานประจำ ส่วนตัวเลยรู้สึกโอเคแล้ว”

(นักดนตรีบำบัด B)

3. แนวทางการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) การให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอด การรับเข้าส่งต่อผู้รับบริการ และทำการประเมินผลก่อนเข้ารับบริการเพื่อตั้งเป้าหมายในการให้บริการที่เหมาะสมสำหรับผู้รับบริการ โดยเป้าหมายที่เหมาะสมในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้น ได้แก่ เป้าหมายด้านการฟัง เพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถฟังทดแทนการมองเห็นในการดำรงชีวิต เป้าหมายด้านอารมณ์ เพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถปรับอารมณ์ของตนให้อยู่ในสภาวะปกติที่พร้อมต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ และเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นเกิดการเห็นคุณค่าของตัวเอง มีความมั่นใจในศักยภาพของตนเองมากขึ้น รวมถึงสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขมากขึ้น ซึ่งรูปแบบการให้บริการเป็นแบบเดี่ยว ครั้งละ 30 – 45 นาที 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และควรทำติดต่อกันเป็นระยะเวลา 16 สัปดาห์ หรือ 1 ภาคการศึกษา โดยกิจกรรมที่ใช้ในการให้บริการนั้นประกอบด้วย

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

การร้องเพลง การฟังเพลงหรือการฟังเสียงเครื่องดนตรีต่าง ๆ เพื่อแยกแยะเสียงที่ได้ยิน และทิศทางของเสียงได้ การเล่นดนตรีสดโดยใช้เครื่องดนตรีที่มีขนาดเล็กพอถือมือ เช่น เซกเกอร์ แอนด์เบลล์ หรือขนาดใหญ่ เช่น กลองใหญ่ เปียโน เพื่อให้ง่ายต่อการสัมผัส กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามบทเพลง การวิเคราะห์เพลง และการแต่งเพลง เมื่อให้บริการครบ 8 ครั้ง หรือครึ่งภาคการศึกษาจะมีการประเมินรอบที่ 1 และเมื่อครบ 16 ครั้ง หรือจบภาคการศึกษา จะมีการประเมินเพื่อวัดผลอีกครั้ง เพื่อนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการวางแผนการให้บริการดนตรีบำบัดในภาคการศึกษาต่อไป

2) การทำงานร่วมกันระหว่างนักดนตรีบำบัดและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การให้บริการดนตรีบำบัดจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) บุคลากรในโรงเรียน เช่น ครูประจำชั้นเป็นผู้รวบรวมข้อมูลของผู้เข้ารับบริการ 2) ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล มีหน้าที่ในการสังเกตการณ์ทางด้านพฤติกรรมของผู้รับบริการ 3) ทีมแพทย์ ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยและประเมินผล และ 4) สหวิชาชีพ เพื่อการส่งเสริมการบำบัดด้านต่าง ๆ ร่วมกัน โดยการหารือ และตั้งเป้าหมายการให้บริการในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการ

3) วิชาชีพดนตรีบำบัด แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การว่าจ้าง โดยนักดนตรีบำบัดได้รับการว่าจ้างในรูปแบบประจำและนักดนตรีบำบัดแบบอิสระ 2) ค่าตอบแทน นักดนตรีบำบัดแบบประจำได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนตามเกณฑ์ของบุคลากรที่เป็นพนักงานประจำในตำแหน่งอื่น ๆ สำหรับนักดนตรีบำบัดอิสระนั้นได้รับค่าตอบแทนเป็นรายชั่วโมง ตามข้อตกลงระหว่างผู้ว่าจ้างและนักดนตรีบำบัด และ 3) สวัสดิการ นักดนตรีบำบัดประจำจะได้รับสวัสดิการพื้นฐานตามข้อกำหนดของหน่วยงานที่ประจำอยู่ ส่วนนักดนตรีบำบัดอิสระจะไม่ได้รับสวัสดิการใด ๆ

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยแนวทางการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทยสามารถนำมาอภิปรายผลได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1) ผลการวิจัยสภาพและความต้องการของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย พบว่า ผู้บริหารและครูนั้นเล็งเห็นถึงความสำคัญในการให้บริการสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทักษะด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านภาษา รวมถึงทักษะการฟังอันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น นอกจากนี้ยังสามารถนำดนตรีมาผสมผสานและปรับใช้ในการเรียนการสอนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Edward Kahler Jeremy Coleman และ Della Molloy-Daugherty (2018) ที่ได้ทำการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนที่มีการให้บริการดนตรีบำบัดในประเทศสหรัฐอเมริกา

2) ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ของนักดนตรีบำบัดในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น พบว่า นักดนตรีบำบัดนั้นเน้นมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้รับบริการ โดยกำหนดเป้าหมายในการให้บริการ ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านการฟัง ด้านสติปัญญา ผ่านการให้บริการแบบเดี่ยว และมักใช้การสัมผัสเพื่อให้รับทราบและให้กำลังใจ โดยมีการใช้กิจกรรมร้องเพลง เคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลง และเล่นเครื่องดนตรีร่วมกัน รวมไปถึงฟังเสียงเครื่องดนตรีต่าง ๆ เพื่อให้แยกแยะเสียงและจุดกำเนิดเสียงได้ โดยมีเป้าหมายด้านการฟัง อารมณ์

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

และคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักดนตรีบำบัดที่ให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในงานวิจัยของ Elizabeth Nightingale (2015)

3) ผลการพัฒนาแนวทางในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นของโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย องค์ประกอบของแนวทางทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ 1) การให้บริการดนตรีบำบัด ซึ่งประกอบไปด้วยการรับเข้าส่งต่อผู้รับบริการ การประเมินผลก่อนและหลังการให้บริการ และการตั้งเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ Ritter-Cantessanu, G. (2014) ได้กล่าวไว้ และเป้าหมายที่มีความสำคัญต่อผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ เป้าหมายด้านการฟัง อารมณ์ และคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับที่ Adamek, M., & Darrow, A.A. (2018) ได้กล่าวไว้ 2) การทำงานร่วมกันระหว่างนักดนตรีบำบัดกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีทั้งบุคลากรในโรงเรียน เช่น ครูประจำวิชาต่าง ๆ ครูประจำชั้น เป็นต้น ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ทีมแพทย์ และสหวิชาชีพ นั้นต้องทำการประชุมหาเป้าหมายสำหรับการให้บริการร่วมกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Wilson, B.L. (2002) ได้กล่าวไว้ 3) วิชาชีพดนตรีบำบัด มีการว่าจ้างทั้งแบบพนักงานประจำที่ได้ค่าตอบแทนเป็นรายเดือน เทียบเท่ากับพนักงานประจำตำแหน่งอื่น ๆ มีสวัสดิการตามรัฐบาลกำหนด ส่วนการว่าจ้างแบบอิสระ ซึ่งได้รับค่าตอบแทนเป็นรายชั่วโมง ได้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า แต่ไม่มีสวัสดิการ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Annesley, L. (2014) ได้กล่าวไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนสอนคนตาบอด

สำหรับโรงเรียนสอนคนตาบอดที่สนใจในการนำดนตรีบำบัดมาปรับใช้กับหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น สามารถนำแนวทางจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนในการปรับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับนักดนตรีบำบัด

นักดนตรีบำบัดที่มีความสนใจสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางปฏิบัติหรือพัฒนาต่อยอดในเชิงการให้บริการสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือผู้รับบริการในลักษณะอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลทั่วไป

สำหรับบุคคลทั่วไปหรือผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็น สามารถศึกษากระบวนการต่าง ๆ ในการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้จากการวิจัยนี้

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาแนวทางการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย โดยเป็นกรณีศึกษาในประเทศไทยเท่านั้น หากมีผู้สนใจทำการพัฒนาแนวทางต่อ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อได้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
https://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา*. http://law.m-society.go.th/law2016/uploads/lawfile/20100210_15_14_27_7714.pdf.
- Adamek, M. S., & Darrow, A. A. (2018). *Music in Special Education*. The American Music Therapy Association.
- Annesley, L. (2014). The Music Therapist in School as Outsider. *British Journal of Music Therapy*, 28(2), 36-43. <https://doi.org/10.1177/135945751402800207>
- Bruscia, K. E. (1991). *Case studies in music therapy / edited by Kenneth E. Bruscia*. Barcelona Publishers.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches (4th edition)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dauber, M. (2011). "What is Essential is Invisible to the Eye" – A Music Therapy Tale of a Young Woman with Visual Impairment. *Approaches: Music Therapy & Special Music Education | Special Issue 2011*, 20-29.
- Hashemian, P. , Mashoogh, N. and Jarahi, L. (2015). Effectiveness of Music Therapy on Aggressive Behavior of Visually Impaired Adolescents. *Journal of Behavioral and Brain Science*, 5, 96-100. doi: 10.4236/jbbs.2015.53009.
- Kahler, E.P., Coleman, J.M., & Molloy-Daugherty, D. (2018). Survey of Music Programs at State Residential Schools for Blind Students. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 112, 311 - 316.
- LaVenture, S. (2007). *A parents' guide to special education for children with visual impairments / Susan LaVenture, editor*. American Foundation for the Blind.
- Long, R. ., & Giudice, N. . (2010). Establishing and maintaining orientation for mobility. *Foundations of Orientation and Mobility*. 45–62.
- Metell, M., & Stige, B. (2016). Blind spots in music therapy. Toward a critical notion of participation in context of children with visual impairment. *Nordic Journal of Music Therapy*, 25(4), 300–318. <https://doi.org/10.1080/08098131.2015.1081265>
- Nightingale, E. (2015). An Investigation into Music Therapists' Clinical Experience of Working with the Visually Impaired. *British Journal of Music Therapy*, 29(1), 3–17.
<https://doi.org/10.1177/135945751502900102>

- Ritter-Cantesanu, G. (2014). Music therapy and the IEP process. *Music Therapy Perspectives*, 32(2), 152. <https://doi.org/10.1093/mtp/miu018>
- Robb, S. L. (2003). Music Interventions and Group Participation Skills of Preschoolers with Visual Impairments: Raising Questions about Music, Arousal, and Attention. *Journal of Music Therapy*, 40(4), 266–282. <https://doi.org/10.1093/jmt/40.4.266>
- Uslan, M., Malone, S., & De L’Aune, W. (1983). Teaching Route Travel to Multiply Handicapped Blind Adults: An Auditory Approach. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 1, 18–20. <https://doi.org/10.1177/0145482x8307700106>
- Waltz, C.F., Strickland, O. and Lenz, E.R. (2010) *Measurement in nursing and health research*. Springer Publishing Company, New York.
- Wilson, B. L. (2002). *Models of music therapy interventions in school settings / edited by Brian L. Wilson*. (Second edition.). American Music Therapy Association.